

NAKNADNI ZAPISI U ŽGOMBIĆEVU ZBORNIKU I MJESTO NJEGOVA NASTANKA

Sandra SUDEC, Zagreb

U članku se razmatra mjesto nastanka i upotrebe hrvatskoglagoljskoga *Žgombićeva zbornika* (*CŽg*) iz 16. st. u svjetlu podataka koji su već ranije bili poznati, ali nisu bili dovedeni u međusobnu vezu. Otprije je poznato da jezične značajke i neke sadržajne pojedinosti *CŽg* upućuju na to da su neki njegovi tekstovi prepisani na sjeveroistoku Istre, odnosno u Liburniji. Ovdje se više pozornosti posvećuje naknadnim glagoljskim zapisima u *CŽg* koji pomažu da se preciznije odredi mjesto njegova nastanka. Zahvaljujući arhivskim podatcima Makse Peloze iz 1970. g. potvrđuje se pretpostavka Vjekoslava Štefanića iz iste godine da su ti zapisi nastali u Mošćenicama. Kada su Pelozini i Štefanićevi podatci dovedeni u vezu, posredno se – na temelju Štefanićeve paleografske analize – pokazalo da je najmlađi dio *CŽg* prepisan u Mošćenicama.¹

Ključne riječi: *Žgombićev zbornik*, Mošćenice, hrvatskoglagoljski tekstovi, naknadni zapisi

1. UVOD

Žgombićev zbornik (*CŽg*) iz 16. st., reprezentativan hrvatskoglagoljski zbornik srednjovjekovnih književnih tekstova, čuva se danas u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, gdje ga je zatekao i opisao Vjekoslav Štefanić (ŠTEFANIĆ 1970: 40–45). Onamo je dospio iz ostavštine Ivana Milčetića, koji ga je dobio od gvardijana dubašljanskoga samo-

¹ Ključne teze ovoga rada pod naslovom su *Žgombićev zbornik i Mošćenice* izložene na Drugom stručnom i znanstvenom skupu »Sačuvajmo kulturnu i jezičnu baštinu Istre« koji je održan u Puli 30. 11. – 1. 12. 2007. g. Rad je proizišao iz istraživanja sačuvanih ostataka glagoljaškoga naslijeđa u župi Mošćenice, koje je provedeno na poticaj Katedre Čakavskoga sabora Općine Mošćenička Draga i njezina predsjednika Veseljka Velčića. Cjelovit pregled toga naslijeđa dan je u SUDEC 2008., gdje je već objavljena većina podataka koji se donose u ovom članku, ali onaj najvažniji – da je najmlađi dio *CŽg* prepisan u Mošćenicama – objavljuje se prvi put.

stana sv. Marije Magdalene fra Benka Žgombića i njegovo ime sačuvao u imenu zbornika. U izdanju teksta *Lucidara* iz *CŽg* Ivan Milčetić navodi: »Različite biješke na prvotno čistim listovima pokazuju, da je ovo djelo putovalo iz jednog kraja u drugi, a konačno je ostalo u franjevačkom manastiru sv. Mandalene u Dubašnici na Krčkom otoku.« (MILČETIĆ 1902: 262). Još se ne zna pouzdano gdje je to »putovanje« započelo, no može se reći da je – prije nego što je *CŽg* dospio na Krk – vezano uz Istru. Mjesto njegova nastanka dosad nije precizno utvrđeno, a nije ga možda ni moguće jednoznačno odrediti jer *CŽg* ima tri dijela koji su nastali u različito vrijeme, a zajedno su uvezani naknadno. Prema njegovim paleografskim značajkama, kao i vodenim znakovima na papiru na kojem je pisan, Vjekoslav Štefanić utvrdio je da je najstariji dio *CŽg* nastao između 1520. i 1530. godine; drugi, nešto mlađi najkasnije oko 1540., a najmlađi oko 1582., što potvrđuju i neki zapisi u kojima je zabilježena ta godina. Jedan je od njih za ovaj rad posebno zanimljiv.

U nastavku će se, polazeći od Štefanićeva opisa, iznijeti naznake u jeziku, sadržaju i naknadnim zapisima u *CŽg* koje njegov postanak smještaju u liburnijski dio Istre, upravo u Mošćenice, a zatim će se te naznake potkrijepiti podatcima iz drugih izvora. Uz Štefanićev opis drugi je važan izvor inventar mošćeničkoga župnoga arhiva koji je opisao crkveni i kulturni povjesničar »pop« (kako se sam potpisuje) Makso Pelozza (PELOZA 1970).

2. JEZIČNE NAZNAKE LIBURNIJSKOGA PODRIJETLA *CŽG*

U određivanju mjesta nastanka nekoga teksta, odnosno njegova prijepisa, pomažu jezični podatci. Jezik *CŽg* Vjekoslav Štefanić okarakterizirao je – uz ogradu koja se odnosi na njegovu jezičnu nejedinstvenost – kao čakavsko-crkvenoslavensku mješavinu u kojoj ako je *jat* reflektiran prevladavaju njegovi ekavski refleksi (ŠTEFANIĆ 1970: 40). Ta bi značajka odgovarala slici liburnijskih govora.² Jezik *CŽg* nije temeljito proučen u cjelini, ali filološke obrade pojedinih književnih tekstova čije su verzije u njemu našle mjesto nude jezične pokazatelje koji upućuju na Liburniju kao mjesto njihova prijepisa. Biserka Grabar opisala je i kritički obradila dva hrvat-

² Liburnijski su čakavski govori, pa tako i onaj mošćenički, ekavski (RIBARIĆ 2002: 45–46, VRANIĆ 2005: 36), s tek nekim ikavskim iznimkama (VRANIĆ 2005: 46; 165).

skoglagoljska apokrifa: *Djela Andrije i Mateja u gradu ljudoždera i Djela apostola Petra i Andrije*, od kojih se drugi nalazi u CŽg. Na temelju prevlasti ekavskih refleksa *jata* autorica je pisara prijepisa verzije iz CŽg povezala s liburnijskim dijelom Istre (GRABAR 1967: 174). Obrađujući legendu o sv. Pavlu Pustinjaku *Žitie s(ve)tago Pavla prvago remeti*, Vesna Badurina-Stipčević jezičnom je analizom njezine verzije iz CŽg također utvrdila prevagu ekavskih refleksa *jata* (BADURINA-STIPČEVIĆ 1992: 38).

V. Štefanić u jeziku je CŽg uočio kajkavizme, koji bi upućivali na blizinu kajkavskoga područja i time ponovno na sjeveroistok Istre. Ipak, u govoru o kajkavizmima potreban je oprez jer je njihova važnost u tom smislu kasnije, nakon Štefanićeva opisa, relativizirana otkrićima Eduarda Hercigonje i Stjepana Damjanovića: pokazalo se da uvođenje kajkavizama u jezik hrvatskoglagoljske književnosti nije toliko uvjetovano geografski i dijalektnom pripadnošću pisca koliko svjesnim nastojanjem glagoljaša da miješanjem elemenata različitih dijalekata stvaraju nadregionalan književni jezik (HERCIGONJA 1974; DAMJANOVIĆ 1984: 151–176; DAMJANOVIĆ 1993). Stoga pojava kajkavizama u CŽg može biti samo dodatan argument, tek uz druge pokazatelje.

3. SADRŽAJNE NAZNAKE LIBURNIJSKOGA PODRIJETLA CŽG

Osim jezičnih značajkâ za ubiciranje pisanih spomenika mogu biti važni i sadržajni podatci. Ono što je u sadržaju CŽg istraživačima pružilo najjači poticaj da smjeste njegov postanak na sjeveroistočni dio istarskoga poluotoka jest lokalizacijski element u njegovu prijepisu *Lucidara*, srednjovjekovne dijaloške enciklopedije prevedene s češkoga u 15. stoljeću.³ Rečenica koju je istarski prepisivač umetnuo u izvorni tekst na f. 16v glasi: »vaspet' e(stъ) edna last' êže zovet se istriê i v toi zemli e(stъ) edna gora êže zovet se latinski olinfos' eže e(stъ) učka i te gori visokost' ide daže pod' oblaki«. ⁴ Taj se lokalizacijski element nalazi i u drugom hrvatskoglagoljskom prijepisu *Lucidara* – onome iz *Petrisova zbornika*, u kojemu paralelan tekst na f. 201r glasi: »i potom' es(tъ) edna vlast' ka se zovê istriê i v toi z(e)mli edna

³ Više v. u ŠTEFANIĆ i dr. 1969: 345.

⁴ Fototeka Staroslavenskoga instituta, sign. F 51.

gora imênem' uč'ka i te gorê visokosti moč' idê dari do oblakov'«. ⁵ Stoga se navedena ubikacija zapravo odnosi na tekst *Lucidara*, a ne na *CŽg* u cjelini. *Lucidar* naime u njemu čini jedan od spomenutih triju zasebnih dijelova.

U *CŽg* postoji sadržajna pojedinost koja bi mogla upućivati na njegovu vezu upravo s Mošćenicama: već spomenuti tekst apokrifa o djelima apostola Petra i Andrije (*Čtenie s(ve)tago Andreê apustola*). U sastav *CŽg* taj je apokrif ušao bez svojega »prethodnika« na koji se nastavlja u druga dva hrvatskoglagoljska zbornika u kojima je sačuvan: ⁶ apokrifa *Djela Andrije i Mateja u gradu ljudoždera* (GRABAR 1967). Činjenica da je u *CŽg* ušao samo drugi apokrif zanimljiva je s obzirom na mošćeničke crkvene zaštitnike sv. Andriju i sv. Petra; riječ je o župnoj crkvi sv. Andrije i crkvi sv. Petra u zaselku Sv. Petar iznad Mošćeničke Drage. ⁷ Župna se crkva prvi put spominje sredinom 15. stoljeća (1445. g.) u notarskoj knjizi Antuna de Renna, no neki pokazatelji upućuju na ranije srednjovjekovno podrijetlo njezina najstarijega dijela (MUNIĆ 2003: 15). Za crkvu sv. Petra zna se da je postojala u 15. stoljeću jer se spominje u glagoljskoj darovnici iz 1454. godine kojom Martin Mohović daruje komad zemlje crkvenomu beneficiju kojim upravlja (PERKAN 1937: 51).

4. NAKNADNI ZAPISI U CŽG

Naknadni zapisi u srednjovjekovnim kodeksima mogu biti vrlo zanimljivi i obavijesni sa sadržajnoga i s jezičnoga gledišta. ⁸ Razlozi njihova pojavljivanja u kodeksima književnoga, nabožnoga, pa čak i liturgijskoga sadržaja mogu biti različiti. Katkad je to bio nedostatak materijala za pisanje na kojem bi glagoljaši početnici vježbali ispisivati svoja prva slova, a oni vještiji zabilježili neki važan događaj. Zapis može biti i neposredna reakcija ili asocijacija čitatelja na tekst ili pak samo odraz želje da se potpisom ostavi trag. ⁹ Sadržajniiji zapisi donose podatke o svakodnevnom životu, događaji-

⁵ Fototeka Staroslavenskoga instituta, sign. F 25.

⁶ U *Zborniku u Berčićevoj zbirci br. 5* i u *Tkonskom zborniku*.

⁷ Na tu me je podudarnost upozorio Veseljko Velčić, kojemu srdačno zahvaljujem.

⁸ Više o bilješkama i zapisima u glagoljskim knjigama v. primjerice u HERCIGONJA 1994: 221–233 i STIPČEVIĆ 2004: 168–172.

⁹ Takvi se spontani zapisi mogu usporediti s glagoljskim grafitima na arhitektonskim spomenicima, uglavnom u unutrašnjosti crkava (usp. FUČIĆ 1982: 20–23).

ma, bolestima, ratovima, gladi, vremenskim nepogodama i nesrećama koje su čovjeka zadesile – ukratko, o svemu što su zapisivači smatrali vrijednim bilježenja. A bilježili su ih u knjige koje su se često upotrebljavale zato što im je to jamčilo da će podatak biti dugo čuvan i pamćen (STIPČEVIĆ 2004: 168). Naknadni zapisi katkad izrijeком govore o putu knjige, spominjući mjesto i vrijeme njezine kupnje, cijenu ili druge podatke, a katkada sadrže samo naznake, kao u *CŽg*. Ipak, i te naznake mogu dati vrijedne podatke o vremenu i mjestu njegove upotrebe. Tako je Vjekoslav Štefanić pretpostavio da su naknadni zapisi u *CŽg* nastali u Mošćenicama (ŠTEFANIĆ 1970: 45).

Naknadni zapisi u *CŽg* upisivani su u 16., 17. i 18. stoljeću. Na listu 124r nalaze se dvije ljetopisne bilješke iz 1582. i 1583. godine. Ovdje je zanimljivija prva od njih, koja se odnosi na Bratovštinu sv. Sebastijana: »Od rois>tva Kerstova ·1582· počese bratiê s(ve)tih mučenik Fabiêna i Šebestiêna činit prošišion v kapah.«¹⁰ Bilješka govori o ustanovljenju bratovštinske procesije koju je na svojem putovanju po Liburniji u 17. stoljeću zabilježio i Johann Weickhard Valvasor: »Tu se tjedno, naime svakog petka, održava procesija crkvi sv. Sebastijana.« (MUNIĆ 2003: 19). Postojanje takve bratovštine u Mošćenicama potvrđeno je zahvaljujući Pelozinu popisu inventara župnoga arhiva u koji su ušli dokumenti mošćeničkih bratovština, a među njima i Bratovštine sv. Sebastijana (PELOZA 1970: 18). U Pelozinu se popisu, kao i u Valvasorovu podatku, u imenu bratovštine ne spominje sveti Fabijan. Njegovo je ime vjerojatno dodao zapisivač bilješke, povevši se za zajedničkim spomendanom, odnosno datumom smrti tih dvaju svetaca. Crkva sv. Sebastijana postoji u Mošćenicama i danas. To je zavjetna kapela posvećena zaštitnicima od kuge sv. Sebastijanu i sv. Roku te Gospi od Zdravlja, a sagrađena je 1501. godine, nakon neke kužne pošasti. Danas više nema liturgijsku funkciju (MUNIĆ 2003: 19). Upravo se na nju poziva V. Štefanić u svojoj pretpostavci. Druga ljetopisna bilješka bilježi prijelaz na gregorijanski kalendar: »Od roistva Kerstova ·1583· tada be leto mane dni 10 kako zapoveda s(ve)ti otac papa Gergur trinaisti.« (ŠTEFANIĆ 1970: 44).

U *CŽg* nailazimo i na vrlo zanimljive i povijesno vrijedne medicinske zapise, takozvane medicinske marginalije, kako su ih nazvale Marija-Ana Dürriegl i Stella Fatović-Ferenčić, interdisciplinarno se baveći odjecima

¹⁰ Transliteracija V. Štefanića (ŠTEFANIĆ 1970: 44).

srednjovjekovne medicine u hrvatskoglagoljskim rukopisima (DÜRRIGL 2004: 369).¹¹ Zapisi sadrže srednjovjekovne recepte za ljekovite pripravke i upute za liječenje. Na listu 124v nalaze se zapisi »za zubi pomoč«, a na listu 125r »za madrun«, »ki je štumahu bolan«, »ki je plešiv ili grintav«, »za zubi«, »za glisti«, »za kamik« i »za grižu«, koje su navedene autorice istražile i opisale u DÜRRIGL; FATOVIĆ-FERENČIĆ 1999. Niže će biti pokazano u kakvoj su oni vezi s Mošćenicama. Kako je utvrdio Štefanić, pisarska ruka koja je pisala te zapise zabilježila je na listu 4v i nekoliko medicinskih zapisa na talijanskom jeziku (ŠTEFANIĆ 1970: 44).

Najvažniji je za temu ovoga članka zapis o krštenju iz 1661. godine, koji je napisan na listu naknadno prilijepljenu uz prvi list *CŽg*, na strani *verso*. Po obliku zapis odgovara bilješki u matici krštenih, prema obrascu danom u *Ritualu rimskom* 1614. godine (usp. VLAHOV 2003: 15): »č.h.m.a (= 1661) meseca marča. dan .ž. (=7) kerstih ja pop šimu<n> derenčin plován v to vrime v crekve .s. A. úrú šepiču po imenu sina geržana matere je ime mare a hči p(o)k(oine)ga suca bartola negovetiča kum beše mati šepič kuma beše jelena hči pok(oine)ga mateja šepiča«. ¹² I. Milčetić govoreći o tom zapisu sa žaljenjem ustanovljuje da on »ne kazuje ništa, gdje se to desilo« (MILČETIĆ 1902: 262). Štefanić polazi korak dalje i iznosi pretpostavku da bi se iza inicijala S. A. mogla kriti mošćenička župna crkva sv. Andrije (ŠTEFANIĆ 1970: 45). Odgovor je na pitanje zašto nije navedeno puno ime crkvenoga zaštitnika jednostavan: u matičnoj knjizi to nije potrebno jer su inicijali dovoljni da se naznači razlika prema ostalim crkvama u župi. U prilog navedenoj pretpostavci Štefanić navodi da su prezimena koja se spominju u zapisu – Derenčin, Šepić i Negovetić – postojala u Mošćenicama, pozivajući se pritom na *Mošćenički statut (Zakon kaštela Mošćeníc)* sastavljan od 1501. godine (ŠEPIĆ 1957), kao i na dokument o razgraničenju nakon Drugoga svjetskoga rata *Cadastre national de l'Istrie*. Potvrde tih prezimena mogu se pronaći i u javnopravnom dokumentu nastalom u približno vrijeme kada i zapis: *Mošćeničkom urbaru* iz 1622. godine, koji sadrži popis poreznih obveznika i njihovih feudalnih davanja te kao takav obiluje onomastičkom građom (usp. SENČIĆ 2004).

¹¹ Naziv *marginalije* autorice rabe kako bi takve usputne zapise razlikovale od cjelovitih knjiga – *ljekaruša* (DÜRRIGL, isto).

¹² Transliteracija V. Štefanića (ŠTEFANIĆ 1970: 44). Razrješenje kraćenja autoričino.

Štefanićevu pretpostavku potvrdili su arhivski podatci. Spomenutomu inventaru mošćeničkoga župnoga arhiva – koji je izišao 1970., iste godine kada i Štefanićev opis *CŽg* – Makso Pelozza dodao je, kao jedan od triju priloga, *Kronološki pregled mošćeničkih župnika i kapelana* koji je sastavio na temelju podataka iz župnih matičnih knjiga, primopredajnih zapisnika i drugih dokumenata (PELOZA 1970: 27–29). U tom se popisu Šimun (odnosno Simon) Derenčin navodi kao mošćenički župnik u razdoblju od 1644. do 1658. godine. No očito je da je Derenčin bio župnik i nakon 1658., a te se godine njegovo ime zadnji put spominje u dokumentima. Sljedeći župnik Juraj Mogna prema kronološkom pregledu nastupio je tek 1669. godine, tako da podatci iz dokumenata ne osporavaju Derenčinovo župnikovanje u vrijeme nastanka zapisa: iza 1658. godine Pelozza stavlja dvije točke sugerirajući razdoblje za koje nema podataka. Postavlja se pitanje zašto zapis o krštenju iz 1661. godine nije zabilježen u matičnu knjigu, odnosno kako se našao u zborniku književnih tekstova. Budući da se nalazi na ulijepljenu listu, teoretski postoji i mogućnost da je nastao prije uljepljivanja lista, odnosno da je list sa zapisom poslužio pri uvezu *CŽg*. Međutim, Vjekoslav Štefanić utvrdio je da je *CŽg* uvezan prije nastanka zapisa, krajem 16. stoljeća (v. ŠTEFANIĆ 1970: 44). Ne može se provjeriti ni je li Derenčin samo pribilježio ove podatke s namjerom da ih prepíše u maticu, jer su se mošćeničke matice sačuvale tek od 1686. godine. Pojavljivanje matičnih zapisa izvan matičnih knjiga samo po sebi nije neobično: neurednost u vođenju matičnih knjiga, osobito vjenčanih, susretala se još u 16. stoljeću. Tako je primjerice apostolski vizitator Agostin Valier u 16. stoljeću na Bužeštini zabilježio da se zapisi o vjenčanju upisuju na prazne listove misala (FUČIĆ 1992: 92). Međutim, treba ipak reći da su se u 17. stoljeću matične knjige, osobito krštenih, već bile vodile urednije.

Bez obzira na tu nedoumicu podatak o *plovanu* Derenčinu dragocjen je jer potvrđuje da je zapis o krštenju unesen u Mošćenicama, a time ujedno i da se zbornik u 17. stoljeću upravo ondje neko vrijeme bio nalazio i upotrebljavao. Da je uvijek bio »pri ruci«, potvrđuje zapis koji se nalazi iznad zapisa o krštenju. Pisan je drugom tintom i precrtan, a bilježi jedan od onih izdataka kakvi su se inače bili bilježili u blagajničkim knjigama župa, samostana i bratovština: »čarin(?) za gnoi ima so\ldini› .l. (=50)«.¹³

¹³ Fototeka Staroslavenskoga instituta, sign. F 51; list bez paginacije. Toga zapisa nema u Štefanićevu opisu.

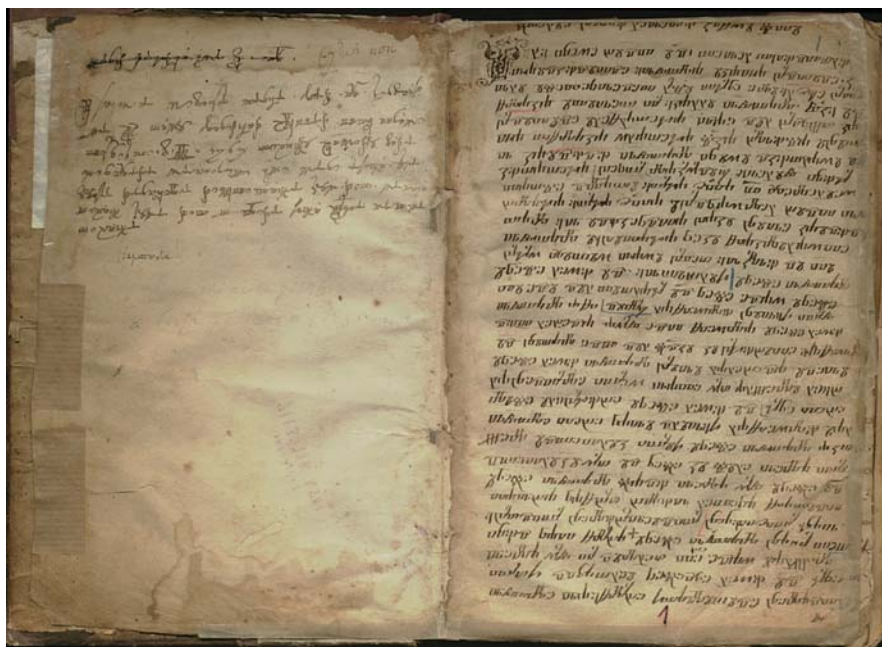
Nakon što je utvrđeno podrijetlo naknadnih zapisa u *CŽg*, oni su mogli poslužiti kao polazište za daljnje zaključivanje te potvrditi i druge Štefanićeve pretpostavke. Uspoređujući rukopise tekstova s rukopisima naknadnih zapisa u *CŽg*, Štefanić je utvrdio da je zapis o procesiji iz 1582. godine i zapis o promjeni kalendara iz 1583. pisala ista ruka koja je prepisala najmlađi dio *CŽg*, uvezan na njegovu početku. Prema Štefanićevoj oznaci to je »A – partija« *CŽg*, tj. dio od lista 1 do 10 koji sadrži homiliju s apokrifom o Isusovu prepiranju s đavlom (*Čtenie pervu nedelu k(o)r(i)zmi*, f. 1–3) i *Poslanicu o nedjelji* (f. 6–10v) (ŠTEFANIĆ 1970: 40–41). Podatci iz zapisa tako posredno potvrđuju da su tekstovi toga dijela prepisani upravo u Mošćenicama. Taj je pisar – opet prema Štefanićevu otkriću – krajem 16. stoljeća dao preuvezati *CŽg*, točnije: prišiti najmlađi dio uz dva starija koja su već bila uvezana zajedno (ŠTEFANIĆ 1970: 40; 44). Ime nam toga pisara međutim i dalje ostaje nepoznato; u pokušaju njegova identificiranja ne može nam pomoći ni Pelozin popis župnikâ i kapelanâ jer u njemu nema podataka za razdoblje od 1484. do 1628. godine.

Drugi važan zaključak odnosi se na medicinske zapise. Zahvaljujući Štefanićevoj paleografskoj analizi može se utvrditi da su i oni nastali u Mošćenicama. Naime Štefanić je po rukopisu utvrdio da je zapise na listu 124v (»za zubi pomoću«) pisala ruka pisara najmlađega dijela *CŽg* – ujedno i pisara zapisâ iz 1582. i 1583. godine, a kasnije zapise s lista 125 ruka župnika Derenčina (ŠTEFANIĆ 1970: 44).

Osim Šimuna Derenčina još je jedan mošćenički župnik ostavio trag u *CŽg*. To je Franjo Ksaver Šepić, potpisan naopako latinicom na listu 125v kao »Francisho Sepih« (ŠTEFANIĆ 1970: 44). Šepić je, prema Pelozinu popisu, u Mošćenicama župnikovao od 1775. do 1782. godine (PELOZA 1970: 28). To je isti onaj glagoljaš Šepić koji je, prema podatku Luke Jelića, godine 1767. prepisao za potrebe mošćeničkoga kaptola dio glagoljskoga brevi-jara (JELIĆ 1906., XVIII: 79). O njemu znamo i to da je za vrijeme obavljanja župničke i kanoničke službe u Mošćenicama imenovan Apostolskim Protonotarom, o čemu svjedoči diploma toga imenovanja od 24. rujna 1779. iz mošćeničkoga župnoga arhiva (PELOZA 1970: 21). Šepićev potpis svjedoči o tome da se *CŽg* u Mošćenicama nalazio i u 18. stoljeću.

5. ZAKLJUČAK

U ovom je radu na temelju arhivskih podataka koje je objavio Makso Pelosa i drugih izvora potvrđena pretpostavka Vjekoslava Štefanića da su naknadni zapisi u *Žgombićevu zborniku* (CŽg) nastali u Mošćenicama, gdje se on upotrebljavao u 16., 17. i 18. stoljeću. Nadalje, zahvaljujući Štefanićevoj paleografskoj analizi, posredno se pokazalo i to da je najmlađi dio CŽg prepisan upravo u Mošćenicama. Tako su otprije poznati podatci dobili novo značenje i potvrdili živost mošćeničkoga glagoljaštva.

Žgombićev zbornik; lijevo: stranica verso lista bez paginacije ispred f. 1 – zapis o krštenju iz 1661 (foto: Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti)

The *Žgombić Miscellany*; on the left: the verso-page of the leaf without foliation preceding folio 1 – an entry from the register of baptisms in 1661 (photo: The Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts)

LITERATURA

- BADURINA-STIPČEVIĆ, V. 1992. *Hrvatskoglagoljska legenda o svetom Pavlu Pustinjaku*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
- DAMJANOVIĆ, S. 1984. *Tragom jezika hrvatskih glagoljaša*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
- DAMJANOVIĆ, S. 1993. Hrvatski glagoljaši i počeci hrvatskoga književnog jezika. *Croatica* 37–39, 93–108.
- DÜRRIGL, M.-A.; S. FATOVIĆ-FERENČIĆ. 1999. 'Marginalia miscellanea medica' in Croatian Glagolitic monuments: a model for interdisciplinary investigations. *Viator* 30, 383–396.
- DÜRRIGL, M.-A. 2004. Odjeci samostanske medicine u hrvatskoglagoljskim rukopisima. *Glagoljica i hrvatski glagolizam: zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa povodom 100. obljetnice Staroslavenske akademije i 50. obljetnice Staroslavenskog instituta (Zagreb-Krk 2.-6. listopada 2002.)*. M.-A. Dürrigl, M. Mihaljević, F. Velčić (ur.). Zagreb: Staroslavenski institut – Krk: Krčka biskupija, 367–374.
- FUČIĆ, B. 1982. *Glagoljski natpisi*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- FUČIĆ, B. 1992. Bužeština 1580: Kulturno povijesna slika prema Valierovoj apostolskoj vizitaciji, *Buzetski zbornik* 17, 83–103.
- GRABAR, B. 1967. Apokrifna Djela apostolska u hrvatskoglagoljskoj literaturi: 1. Djela Andrije i Mateja u gradu ljudoždera, 2. Djela apostola Petra i Andrije. *Radovi Staroslavenskog instituta* 6, 109–208.
- HERCIGONJA, E. 1974. Kajkavski elementi u jeziku glagoljske književnosti 15. i 16. stoljeća (prilog istraživanju kontinuiteta hrvatskoga književnog jezika). *Croatica* 5, 169–245.
- HERCIGONJA, E. 1994. *Tropismena i trojezična kultura hrvatskoga srednjovjekovlja*. Zagreb: Matica hrvatska.
- JELIĆ, L. 1906. *Fontes Historici Liturgiae Glagolito-Romanae : a XIII ad XIX saeculum* (Collegit, digessit et indice analitico instruxit Lucas Jelić). Veglac: Sumptibus Academiae Palaeoslavicae Veglensis.
- MILČETIĆ, I. 1902. *Prilozi za literaturu hrvatskih glagoljskih spomenika, III: Hrvatski lucidar*. *Starine JAZU* 30. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- MUNIĆ, V. 2003. Srednjovjekovno crkveno graditeljstvo mošćeničke župe. *Croatica Cristiana Periodica* 51, 11–26.
- PELOZA, M. 1970. *Inventar arhiva župe Mošćenice: Sa uvodom i tri priloga*. Rijeka.
- PERKAN, V. 1937. *Kronika župe i grada mošćeničkog*. Rukopis (prijepis: Gabrijele Adulmar).

- RIBARIĆ, J. 2002. *O istarskim dijalektima. Razmještaj južnoslavenskih dijalekata na poluotoku Istri s opisom vodičkoga govora*. J. Vince (prir.). Pazin: Josip Turčinović d.o.o.
- SENČIĆ, A. 2004. Mošćenički urbar iz 1622., *Mošćenički zbornik 1*, 65–76.
- STIPČEVIĆ, A. 2004. *Socijalna povijest knjige u Hrvata I: Srednji vijek*. Zagreb: Školska knjiga.
- SUDEC, S. 2008. Glagoljica u župi Mošćenice. *Mošćenički zbornik 5*, 59–85.
- ŠEPIĆ, A. 1957. »Zakon kaštela Mošćenica«: prijepisi njegovi, tekst i jezik. *Rad JAZU 315*, 233–285.
- ŠTEFANIĆ, V. (prir.). 1969. *Hrvatska književnost srednjega vijeka*. Pet stoljeća hrvatske književnosti, knjiga 1. V. Štefanić i suradnici: B. Grabar, A. Nazor, M. Pantelić (prir.). Zagreb: Matica hrvatska.
- ŠTEFANIĆ, V. 1970. *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije, II dio: Zbornici različitog sadržaja, regule i statuti, registri, varia, indeksi, album slika*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- VLAHOV, D. 2003. *Glagoljski zapisi u knjizi krštenih, vjenčanih i umrlih iz Huma (1618-1972)*. Pazin: Državni arhiv u Pazinu.
- VRANIĆ, S. 2005. *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi*. Rijeka: Filozofski fakultet, Odsjek za kroatistiku.

Summary

THE SUBSEQUENT NOTES IN THE ŽGOMBIĆ MISCELLANY AND THE PLACE OF ITS ORIGIN

In the light of some previously disconnected data the author discusses the place where *The Žgombić Miscellany (CŽg)*, a representative Croatian Glagolitic miscellany of the medieval literary texts dating from the 16th century was written and used. The language characteristics of *CŽg* and some details of its contents point to the North-Eastern Istria, more precisely to Liburnia as the place of origin of some of its texts. Attention is paid to the Glagolitic notes in *CŽg* added after the original texts were written, because they help in defining the place where the codex was kept, and even written. Two relevant facts, derived from the research of Vjekoslav Štefanić on one side, and Makso Pelosa on the other, on the subject of one of the notes, are connected. This enables the author to prove the Štefanić's assumption that the subsequent notes in *CŽg* were written in Mošćenice so that the codex must have been in use there for some time. Moreover, owing to the

Štefanić's palaeographic analysis, it is possible to confirm that the latest part of the miscellany dating from around 1582, was written in Mošćenice.

Key words: Žgombić Miscellany, Mošćenice, Croatian Glagolitic texts, subsequent notes

Izvorni znanstveni članak

Autor: Sandra Sudec

Staroslavenski institut

Demetrova 11

HR-10000 Zagreb

Primljen: 4. 4. 2012.

Prihvaćen: 10. 7. 2012.